

Kasvun ja oppimisen lautakunta 11.12.2024

Lausunto valtuustoaloitteeseen puistoruokailun järjestämisestä Espoossa

Valmistelijat / lisätiedot:
Laine Raija
Westerlund Mia
Turunen Jaana
Konttinen Nina
Karkkunen Nanna
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Rinta-aho Harri

Kasvun ja oppimisen lautakunta antaa selostusosan mukaisen lausunnon valtuutettu Jaana Vallen sekä 21 muun valtuutetun 19.8.2024 jättämään valtuustoaloitteeseen puistoruokailun järjestämisestä Espoossa.

Käsittely

Päätös

Selostus

Asukaspuistoruokailun järjestämistä suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa tarkasteltiin opetus- ja varhaiskasvatustalokunnassa 13.6.2018 edellisen kerran. Lautakunta katsoi tällöin puistoruokailun järjestämisen tarkoituksenmukaiseksi, mutta silloisen lautakunnan näkemyksen mukaan puistoruokailun kustannukset eivät saaneet vähentää opetuksen ja varhaiskasvatuksen muuta rahoitusta. Lautakunnan käsittelyn jälkeen asukaspuistoruokailun järjestämistä tarkasteltiin budjettineuvotteluissa. Puistoruokailulle ei järjestynyt erillistä rahoitusta, eikä sitä ole voitu järjestää Espoossa vuoden 2009 jälkeen.

Taustaa

Espoossa järjestettiin asukaspuistojen kesäruokailua vuoteen 2009 asti. Tuottavuusohjelman 2009–2012 vaatimuksista Espoon valtuusto päätti 6.4.2009 talousnäkömyien vuoksi tuottavuusohjelmasta ja asetti sen perusteella tavoitteeksi parantaa kaupungin tuottavuutta 2,5 % valtuustokauden jokaisena vuotena. Asetetun tuottavuusohjelman mukaan palvelutarjonnasta päätettäessä keinoja toiminnan ja talouden sopeuttamiseen olivat priorisointi palvelujen määrien, sisällön tai laatutason muuttaminen, palveluverkon muutokset ja palvelujen järjestämistapojen optimointi.

Asukaspuistoruokailun lakkauttamiseen vuona 2009 vaikuttivat muun muassa lakisääteisten varhaiskasvatuspalvelujen priorisointi sekä

kesäruokailusta syntyvä hävikkiruuan määrä. Vuoden 2008 tilaston mukaan hävikkiä syntyi 15 927 annosta, joka oli 16 % ruoan kokonaismäärästä. Kesäruokailua tarjottiin ennen vuotta 2009 kaikissa kesällä avoinna olevissa Espoon asukaspuistoissa.

Hyvinvoiva Espoo ohjelma on esittänyt syksyllä 2023 asukaspuistoruokailun uudelleen aloittamista ja sen myöntämällä määrärahalla tehtiin kesällä 2024 pienimuotoinen selvitys asukaspuistoruokailun järjestämisestä ja sen kustannuksista.

Hyvinvoiva Espoo ohjelma esitti, että maksuttoman puistoruokailun järjestämistä pilotoitaisiin kesällä 2025 viidessä asukaspuistossa, jossa sen järjestäminen on mahdollista. Pilotoinnin ajankohdaksi päädyttiin heinäkuuhun, koska näin pilotointi kohdentuu erityisesti niihin lapsiin ja pieniin koululaisiin, jotka viettävät keskikesää kaupungissa.

Selvityksessä määritettiin palvelun järjestämisen ruoka-, henkilöstö-, kuljetus- ja välinehankintojen kokonaiskustannukset viidessä toiminnan pilotointiin valitussa asukaspuistossa. Kustannusten arviointi perustui edellisen kesän kävijämääriin ja lisäksi kustannuksissa huomioitiin asukaspuistoruokailun tarjoamisen kävijämääriä lisäävä arvioitu vaikutus. Ruokailun järjestämisestä ja kävijämäärien arvioidusta kasvusta johtuen asukaspuistoihin joudutaan palkkaamaan puistoruokailun järjestämiseksi lisähenkilöstöä.

Pilotoinnin tavoitteena on saada kokemus tarkoituksenmukaisista toimintatavoista ja ratkaistavista haasteista, jotka olisi hyvä saada ratkaistua, mikäli ruokailua halutaan laajentaa joko ajallisesti tai alueellisesti ja voidaan tarkemmin nähdä sen tuottamat, todentuneet kustannukset ja pystytään määrittämään lisärahoituksen tarve oikealle tasolle.

Pilotointiin ollaan suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa valmistautumassa rahoituspäätösten mukaisesti tarvittavin toimenpitein. Maksuttoman puistoruokailun järjestämiseen liittyen käydään tarkemmat neuvottelut, erityisesti ateriapalvelutuottajan, kuljetusten ja henkilöstöjärjestelyjen, mutta myös muiden tarvittavien tahojen kanssa, mikäli tarvittava rahoitus pilotointiin budjettilisäyksenä järjestyy.

Nykytilanne

Suomenkielisessä varhaiskasvatuksessa on vuonna 2024 yhteensä 16 asukaspuistoa. Asukaspuistot jakautuvat palvelualueittain seuraavasti:

| | |
|-----------------|-----------|
| Leppävaara | 4 |
| Tapiola | 2 |
| Matinkylä-Olari | 2 |
| Espoonlahti | 4 |
| Espoon keskus | 4 |
| Yhteensä | 16 |

Nykyisen käytännön mukaan kaikki 16 asukaspuistoa ovat avoinna elokuun alusta seuraavan vuoden kesäkuuhun juhannukseen asti kaikkina arkipäivinä. Heinäkuussa asukaspuistoja on avoinna seitsemän, yksi jokaisella palvelualueella. Asukaspuistoissa on aina kaksi työntekijää. Lisäksi puistoissa voi olla kesätyöntekijä/kesätyöntekijöitä.

Asukaspuistoruokailun vaikutusten arviointia

Yhteisöllisyys

Asukaspuistotoiminnan ja myös asukaspuistoruokailun arvioidaan tukevan alueen yhteisöllisyyttä. Ruokailu voi koota eri-ikäisiä ja eri kulttuuritaustaisia lapsia ja perheitä yhteen. Asukaspuistoruokailu voidaan toteuttaa kaikille halukkaille mahdollisena, matalan kynnyksen palveluna, joka ei eriarvoista perheitä.

Lapsen hyvinvointi

Asukaspuistoruokailun arvioidaan edistävän siihen osallistuvien lasten hyvinvointia. Asukaspuistossa tarjottava lämmin ruoka edistää lapsen terveyttä ja tarjoaa ruokarytmiin säännöllisyyttä. Asukaspuisto tarjoaa vaihtoehdon kouluikäisen lapsen mahdolliselle yksinololle koulun loma-aikoina. Parhaimmillaan lasten turvattomuuden ja yksinäisyyden kokemukset vähentyvät yhteisen ruokailun ja toimintaan osallistumisen myötä.

Perheiden hyvinvointi

Asukaspuistoruokailun arvioidaan edistävän myös siihen osallistuvien lasten ja perheiden hyvinvointia. Asukaspuistossa tarjottava lämmin ruoka edistää lapsen terveyttä ja tarjoaa ruokarytmiin säännöllisyyttä myös vähävaraisten pienempien lasten perheille tarjoten eriarvoistamattoman maksuttoman lasten ruokailumahdollisuuden kaikille halukkaille perheille.

Taloudelliset vaikutukset

Syntyvät ruokaan ja sen kuljettamiseen, henkilöstömäärän lisäämiseen ja heidän kesäajalla työskentelynsä lisääntymiseen liittyvät lisäkustannukset esim. sijaiskulut muun vuoden aikana.

Lisärahoitusta tarvitaan, koska suomenkielisen varhaiskasvatuksen talousarvion määräraha ei kata niitä nykyisellään. Nykyinen talousarvion määräraha tarvitaan lakisääteisen varhaiskasvatuksen järjestämiseen, mitä asukaspuistotoiminta ja maksuton asukaspuistoruokailu eivät ole.

Asukaspuistoruokailun järjestämisen kustannukset

Kustannuksia on tarkasteltu ensisijaisesti pilotointinäkökulmasta ja tavoitteena on ollut selvittää lähinnä pilotoinnin kustannukset. Näistä kustannuksista pystytään kuitenkin arvioimaan myös pitkäkestoisemman puistoruokailun järjestämisen kustannuksia. Mikäli asukaspuistoruokailua päätetään tarjota laajemmin henkilöstön työskentely koko kesän ajan edellyttää vielä tarkempia suunnitelmia sekä oman, että sijaishenkilöstön palkkaamisen osalta.

Puistotoimintaan ja puistoruokailuunkin osallistujien määrän ennakointi on vaikeaa. Kustannuksia on arvioitu sekä keskimääräisten kävijämäärien että pilottipuistoiksi valittujen todellisiin kävijämääriin perustuen. Vuoden 2023 kävijämäärien on arvioitu lisääntyvän puistoruokailua tarjottaessa. Arvio perustuu aiempiin Espoon kokemuksiin ja myös naapurikaupunkien kokemuksiin. Sekä omien, että naapurikuntien kokemusten perusteella sateinen ja kylmä kesä vähentävät asukaspuistojen kävijämääriä ja aurinkoinen taas lisää käyttöä. Mikäli asukaspuistoruokailua toteutettaisiin, kävijämäärien arvioidaan kasvavan.

Tässä tarkastelussa asukaspuistoruokailua koskevassa asiassa laskelmat perustuivat ruoan annoskokoon 250 grammaa ja ateriakustannukseen 3,00 euroa/ annos. Kustannuksia laskettiin myös arvolla 3,50 euroa.

Kustannuksissa on otettu huomioon ateriahintojen lisäksi kuljetuskustannukset.

Yhden kuukauden keskimääräisen asukaspuistoruokailun kokonaiskustannusten arvioidaan olevan vuoden 2025 heinäkuussa valituissa viidessä asukaspuistossa em. pohjalta 148 218 euroa. Yhden puiston asukaspuistoruokailua tarjoavan puiston heinäkuun kokonaiskustannusten arvioidaan olevan keskimäärin 29 643 euroa.

Asukaspuistoruokailun järjestäminen

Aiemmin Espoossa tarjottiin ruoka kaikille puistoa käyttäville lapsille. Erityisruokavalioida ei järjestetty. Ruokailuun ei tarvinnut ilmoittautua ja ruokaa tarjottiin niin kauan kuin sitä riitti. Mikäli asukaspuistoruokailua toteutetaan Espoossa, ruokailu voitaisiin toteuttaa samojen periaatteiden mukaisesti kuin aikaisemminkin. Ikärajaa ruokailulle ei näin tarvitsisi asettaa, koska kokemuksen mukaan suurin osa käyttäjistä on alle 16-vuotiaita.

Alustavasti on keskusteltu, että ruokalistalla on puisto-olosuhteissa helposti syötävää ruokaa, jonka annoskoko on 250 g. Viikossa olisi yksi kasvisruokapäivä. Lapsilla tulee olla mukana omat ruokailuastiat.

Ruokailun järjestämiseksi varhaiskasvatuksen työntekijän tehtäviin kuuluisi ruoan tilaaminen, ruokalistojen ja tuoteselosteiden esille laittaminen, ruoan jakaminen, ylijääneen ruoan käsittely, omavalvonta ja ruoan tarjoilulämpötilan seuranta sekä ateriamenekin seuranta.

Asukaspuistoruokailun koordinoimista varten varhaiskasvatuksen ja ateriapalvelutuottajan työntekijät tekevät tiivistä yhteistyötä.

Ylijäämäruoan käsittely

Mikäli asukaspuistoruokailua päätetään Espoossa järjestää, ruokailijamääriä ja ruoan menekkiä seurataan systemaattisesti ja hävikkiruokaa pyritään vähentämään.

Hävikkiruokaa ei ole mahdollista täysin välttää, mutta ruuantilausprosessia voidaan yrittää yhteistyössä ateriapalvelutuottajan kanssa kehittää. Lapsille voidaan myös tarjota toinen annos, mikäli ruokaa on jäämässä yli, mutta sitä ei tarjota aikuisille. Toimintatapa on sama kuin Helsingissä.

Pilottien valinta

Pilottiin on valittu alueilta asukaspuistoja seuraavilla perusteilla;

- Alueellinen tasavertaisuus
 - pilotointi kaikilla suuralueilla
- Puiston sijainti
 - Saavutettavuus julkisella liikenteellä
- Puiston koko ja toimivuus ruuan tarjoamisessa
 - Mahdollisuus nykyistä suurempaan asiakasmäärään
- Alueen tarpeet

- o maksuttoman kesäruokailun tarjoamisen arvioitu tarve alueella.

Johtopäätökset ja päätösesitys

Suomenkielisen varhaiskasvatuksen budjetin määrärahat eivät mahdollista asukaspuistoruokailun järjestämistä koulujen kesäloman ajaksi ja kustannukset olisivat hyvin korkeat.

Mikäli asukaspuistoruokailulle osoitetaan erillinen rahoitus ja maksutonta ruokailua päätetään järjestää, esitetään, että sen järjestäminen Espoossa aloitetaan pilotoimalla puistoruokailua kesällä 2025 heinäkuun ajan viidessä asukaspuistossa.

Esitetään, että pilotoinnissa tarkentuneiden kustannusten, asukaspuistojen käyttäjämäärien ja arvioidun pilotin jälkeen tehdään päätökset asukaspuistoruokailun mahdollisen tarjoamisen jatkon ja asukaspuistoruokailun laajuuden osalta. Samalla tarkennetaan suomenkieliselle varhaiskasvatukselle osoitettavien määrärahojen suuruus.

Päätöshistoria

Liitteet

- 1 Suunnitellun asukaspuistoruokailun pilotin alustavat kustannuslaskelmat

Oheismateriaali

- Valtuustoaloite puistoruokailun järjestämisestä Espoossa

Tiedoksi